

Gammelbackan puistometsän hoitosuunnitelman toteuttaminen viherkunnossapidon resurssien puitteissa

Kaupunkikehityslautakunta 07.05.2024 § 76
1016/10.03.01.00.03/2024

Valmistelu ja lisätiedot

Inkeri Tarkiainen, projektityöntekijä, inkeri.tarkiainen@porvoo.fi

Gammelbackan puistometsän hoitosuunnitelmassa (2021, MMM Liisa Amperla) on tavoiteena kultuurihistoriallisesti arvokkaiden piirteiden vaaliminen ja joidenkin hävinneiden piirteiden palauttaminen kartanon vanhassa pihapiirissä, maisemapuistossa ja puistometsässä.

Ympäristöministeriön* hyväksymän Porvoon kansallisen kaupunkipuiston (KKP) hoito- ja käyttösuunnitelman (HKS) mukaan Gammelbackan historiallisesta puistosta tulee laatia inventointiin perustuva hoitosuunnitelma. Ennen tätä vanhan puistometsän, entisen kartanon englantilaistyyllisen puiston ja pihapuutarhan alueesta tulee laatia puistohistoriallinen selvitys ja säilyneiden rakenteiden, polkupohjien ja vanhan puuston inventointi. Alueelle ei suunnata toimintaa ja tapahtumia, jotka edellyttävät muutoksia vanhan pihapuutarhan tai puistometsän säilyneisiin piirteisiin tai puustoon. Hoitosuunnitelmassa tulee ratkaista myös vanhan puiston kulttuuriperintönä säilyneiden vieraslajien hoito ja niiden leviämisen rajoittaminen.

Gammelbackan puistometsän hoitosuunnitelmassa pohja-aineistona on käytetty alueen historiaa ja luontoarvoja koskevia kattavia selvityksiä sekä kartoja, ilmakuvia ja valokuvia. Myös alkuperäinen puutarhasuunnitelma on käytettävissä. Hoitosuunnitelmassa käsitellään kartanon metsänpuoleista piha-alueita, ruutupuutarhaa sekä osaa metsäpoluista. Kansallisen kaupunkipuiston rajauksen ulkopuolelta hoitosuunnitelma koskee Keskuspuiston puolelta erityisen arvokkaita ja kartanon pihapiirin kannalta merkityksellisiä piirteitä kuten Gammelbackan puro, tilanhoitajan talon paikka ja hakamaatyyppinen mäki sekä osa vanhoista lehmuskujanteista.

Aiempi maankäyttö maatalous- ja kartanoympäristössä on luonut arvokkaita luontotyyppisiä ja elinympäristöjä. Gammelbackan kartano on todennäköisesti rakennettu 1500-luvulla. Sen kukoistuskautta sijoittui vuosiin 1811-1908, jolloin kartano oli von Bornin suvun omistuksessa. Puisto ja puutarha on perustettu tällä kaudella. Gammelbacka on vielä 1930-luvulla ollut toimiva suurtila. Toista aikakauden puistokäytäväverkoston tyyppiesimerkkiä on Suomesta vaikea löytää. Sen tärkein erityisarvo on historiallisen maisemallisuuden rakenteen elementti.

KKP hoitosuunnitelman luontoselvityksessä pohjana on METSO-kuviot (Luonnonsuojelubiologiset valintaperusteet, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuus ohjelma 2014 -2025). Kulttuuritaustaan liittyvät painotukset, kultuurihistorialliset aiemman maankäytön arvot, luontoarvot ja virkistyskäyttöön liittyvät arvot, tulevat tätä paremmin

huomioon otetuksi, kun tulkintaa on tehty myös puustoisten perinneympäristöjen kannalta ja näkökulmaa laajennettu puoliavoimiin perinnebiotooppeihin, metsälaitumiin ja hakametsiin. Avoimet ja puoliavoimet perinnebiotoopit ovat yksi pahimmin uhanalaisista elinympäristöistä.

Gammelbackan historiallisesti moniulotteisella alueella yhdistyvät harvinaiset luontoarvot sekä erityiset ainutlaatuiset kulttuurihistorialliset arvot, sekä virkistyskäyttöluonne. Näitä erityisarvoja on mahdollista vahvistaa oikealla hoidolla ja palauttavilla hoitotoimenpiteillä. Niitä ovat umpeenkasvaneiden aukoiden avoimuuden sekä puistometsän maiseman ja näkymien palauttaminen. Jalopuita, 1800 luvulla istutettuja lehmuksia, saarnia, tammia ja vaahteroita ja niistä kylväytyneitä puusukupolvia, suositaan valo-olosuhteita parantamalla pitkän ajanjakson aikana välttämällä uudelleen kuusettumista. Tunnistetut hoitotarpeet kulttuurikasvillisuuden kannalta on tarkasteltu kuvioittain METSO-luokitus pohjana. Hoitosuunnitelmassa kuvataan yksityiskohtaisesti hoitotarpeet lammen ja päiväkodin luona, nykyisen kartanopuiston alueella, seurakuntakeskuksen ympäristössä ja keskuspuistossa.

Gammelbackan puistometsä on kulttuuriympäristöllisesti tärkeä paikka porvoalaisille. Se on sellaisena kansallisesti merkittävä kohde. Kyse on virkistysalueesta, jossa yhdistyy harvinaisella tavalla luontoarvot, historia ja kartanopuiston puutarhataide. Sen merkitystä paikallisten asukkaiden identiteetille ja virkistykselle ei voi liikaa korostaa.

Liite:

Gammelbackan kartanon vanhan pihapuutarhan ja maisemapuiston alueen hoitosuunnitelma 2021.

*Porvoon kaupunkikehityslautakunta § 91 23.5.2017 Porvoon kaupunkikehityslautakunta § 210 11.12.2018 Kaupunginhallitus § 4 14.1.2019 Kaupunginvaltuusto § 4 30.1.2019 Ympäristöministeriö

Kaupunkikehitysjohdaja

Gammelbackan puistometsän hoitosuunnitelmaan (2021) nojautuvia toimenpiteitä toteutetaan viherkunnossapidon tehtävänä vuosittain resurssien puitteissa vanhan kartanometsän arvojen palauttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Vieraslajien torjuntaan kiinnitetään erityistä huomiota suunnitelmallisesti. Entisen puistometsän ja muiden metsien rakenteellista monimuotoisuutta ja kerroksellisuutta lisätään vähitellen, jota puusto kestäisi paremmin myrskyjä ja tuhohyönteisiä. Lahopuun määrää kasvatetaan luontokohteissa. Pystyyn lahoavaa puustoa pyritään säilyttämään luonnon monimuotoisuuden vuoksi tärkeillä alueilla, mutta polkujen varrella on puiston käyttäjien turvallisuus ensisijainen.

Päätös

Kaupunkikehityslautakunta päätti, että Gammelbackan puistometsän hoitosuunnitelmaan (2021) nojautuvia toimenpiteitä toteutetaan viherkunnossapidon tehtävänä vuosittain resurssien puitteissa

vanhan kartanometsän arvojen palauttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Vieraslajien torjuntaan kiinnitetään erityistä huomiota suunnitelmallisesti. Entisen puistometsän ja muiden metsien rakenteellista monimuotoisuutta ja kerroksellisuutta lisätään vähitellen, jota puusto kestäisi paremmin myrskyjä ja tuhohyönteisiä. Lahopuun määrää kasvatetaan luontokohteissa. Pystyyn lahoavaa puustoa pyritään säilyttämään luonnon monimuotoisuuden vuoksi tärkeillä alueilla, mutta polkujen varrella on puiston käyttäjien turvallisuus ensisijainen.